

Sveriges universitets- och högskoleförbund

Lärosätenas omställning till ett öppet vetenskapligt system – hur går det?

SUHF Forskningsdatagrupp
SUHF webinar 2023-04-27

Sabina Anderberg
Senior Rådgivare
Stockholms universitet

Forskningsdatagruppen

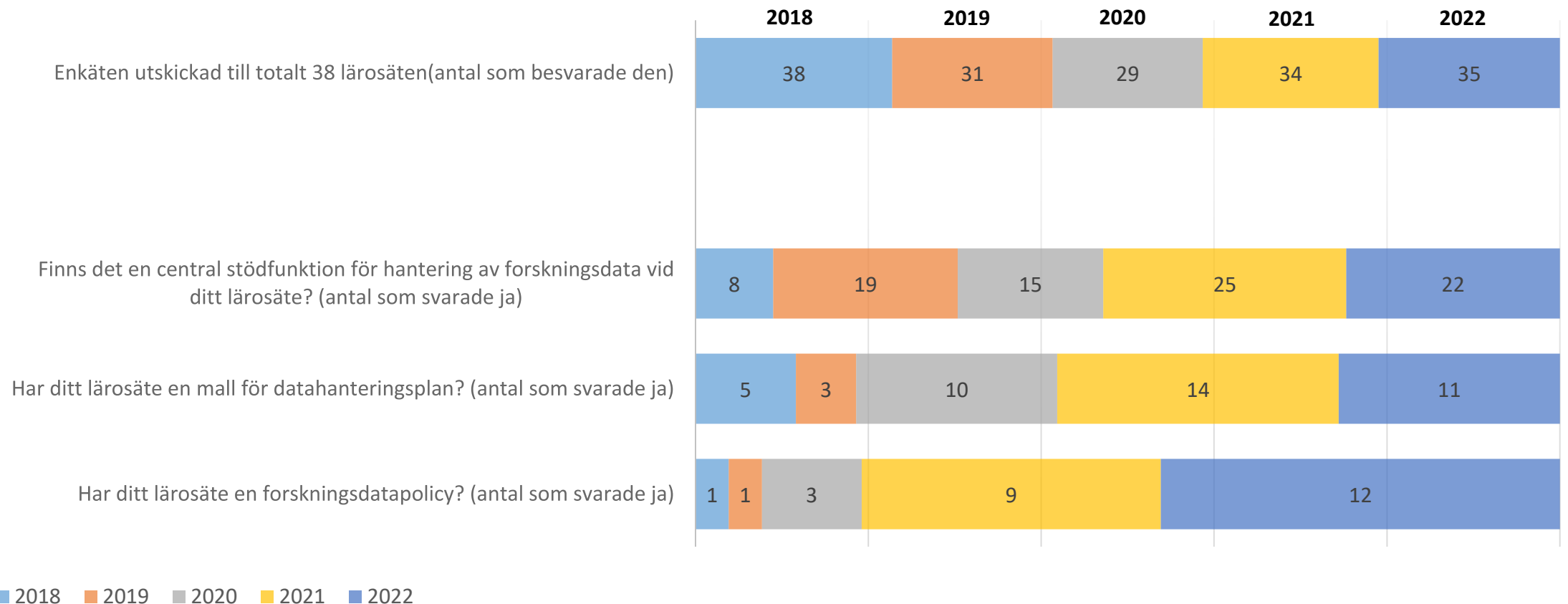
- **Stödja** lärosätena i deras omställning till ett öppet vetenskapligt system
- Arbetar (sedan 2017) på uppdrag av **Samordningsgruppen för öppen vetenskap**
- Föreslå **samordnade strategier** och **målsättningar** för att bidra till att främja det nationella arbetet
- Vid behov ta fram **rekommendationer** och **vägledningar**
- Anordna konferenser och seminarier för att **främja dialog** och **kunskapsutbyte** inom området
- **Representera SUHF** i andra **nätverk** och **arbetsgrupper**
- Inhämta **synpunkter** och **behov** från lärosätena (t.ex. genom årlig enkät, möten etc.)
- **Förnyat** uppdrag 1 januari 2023 – 31 december 2024

* **Sammansättning från 1 januari 2023**

Elisabeth Strandhagen, biträdande föreståndare, Göteborgs universitet (ordförande), Sabina Anderberg, senior rådgivare, Stockholms universitet (vice ordförande) Sverker Holmgren, professor, föreståndare, Chalmers tekniska högskola, Lena Molnar, jurist, Örebro universitet, Erik Thorsten, arkivarie, Umeå universitet, Lars Alberius, SUHF:s kansli (sekreterare)

Enkät svar forskningsdatahantering

Ett urval av återkommande enkätfrågor

14 fokusområden som återkommande nämns i enkäterna (utan inbördes ordning)

1. Stöd och kontakt lärosätesledning
2. Riktlinjer och strategier
3. Resurstilldelning
4. Kompetensförsörjning
5. Utbildning och stöd
6. Lagringslösningar
7. Informationssäkerhet
8. Bevarande
9. Juridiska aspekter
10. Systemstöd
11. Kulturell förändring
12. Nå forskare
13. Incitament och meriteringssystem
14. Nationell samordning

- ❖ Flertalet lärosäten positiva till *Färdplan för öppen vetenskap* och den tillhörande vägledningen samt årliga enkäten
- ❖ Flertalet lärosäten är ännu *inte* särskilt engagerade i frågor relaterade till EOSC-A
- ❖ Flertalet lärosäten efterfrågar en handlingsplan/checklista för att kunna arbeta vidare med färdplanens rekommendationer och vägledningens åtgärdsförslag
- ❖ Flertalet lärosäten efterfrågar goda exempel

Färdplan för öppen vetenskap (REK. 2021:1)

Åtta övergripande rekommendationer *(sammanfattning)*

1. Ramverk för forsknings- och utbildningsmiljöer
2. Tjänster och stöd för hela forskningsprocessen
3. FAIR forskningsdata och forskningsresultat
4. Tillhandahålla infrastruktur
5. Samarbeta och samverka med relevanta aktörer
6. Främja och delta i internationellt arbete inom området
7. Främja och utveckla incitamentsstruktur
8. Säkerställa upphovsrätt

Ny årlig SUHF enkät från 2023

- Från **2023 ny enkät** baserad på de åtta rekommendationerna i "Färdplan för öppen vetenskap" och åtgärdsförslagen i "Vägledning för implementering av färdplan för öppen vetenskap"
- Ge en **förståelse** och inblick i hur SUHF:s medlemslärosäten arbetar med att implementera rekommendationerna och förslagen på åtgärder
- Möjlig "**hjälp till självhjälp**" för inventering av det lokala interna arbetet
- **30** lärosäten av totalt **38** medlemslärosäten har hittills svarat (*förlängd svarstid 30/4*)
- Totalt **35 frågor** - baserade på de tidsatta (2022-2026) förslagen på **åtgärder** i vägledningen. Några **tilläggsfrågor** om EOSC-A, CoARA, nyttan med färdplanen samt vilket stöd lärosätena önskar från SUHF
- **Sammanställning** av alla svaren **publiceras** på SUHF webbsida
- Målsättning att genomföra enkäten **årligen** fram till **2026** - enkäten anpassas till ev. revideringar som görs i färdplanen och vägledningen
- Blandad **respons** på enkäten

Hur är status vid lärosätena 2023?

Tre nedslag i frågor från årets enkät

REK. 1 fråga 1

"Senast vid utgången av 2022 inrätta en formell strategisk funktion vid lärosätesledningen med inriktning på frågor inom öppen och FAIR vetenskap. Funktionen bör kunna representera lärosätet nationellt och internationellt inom området, till exempel inom frågor som rör EOSC-A, och vara en samordnande koppling mellan lärosätesledningen och den motsvarande operativa stödfunktionen/er (se rekommendation 2, punkt 1)."	
Har lärosätet genomfört detta i linje med förslaget?	Antal svar
Påbörjat	11 (36,7%)
Ej påbörjat	11 (36,7%)
Genomfört	8 (26,7%)
Vet ej	0 (0,0%)
Summa	30 (100,0%)

Ramverk

REK. 1 fråga 2

"Senast under 2023 utarbeta/revidera och fastställa strategiska inriktningsbeslut och styrdokument som främjar öppen vetenskap i en internationell och europeisk kontext (FAIR och öppen tillgång till alla digitala vetenskapliga objekt, som publikationer, data, programvara och material, liksom öppna licenser, till exempel CC-licens)."	
Har lärosätet konkreta planer att genomföra detta under 2023?	Antal svar
Påbörjat	20 (66,7%)
Ej påbörjat	6 (20,0%)
Genomfört	3 (10,0%)
Vet ej	1 (3,3%)
Summa	30 (100,0%)

Ramverk

REK. 3 fråga 8

"Lärosätet bör överväga att innan utgången av 2022 används datahanteringsplaner som praxis för att FAIR implementeras i forskningsprojekt redan från början, och att dessa senare kan följas upp."	
Har lärosätet genomfört detta i linje med förslaget?	Antal svar
Påbörjat	18 (60,0%)
Ej påbörjat	5 (16,7%)
Genomfört	6 (20,0%)
Vet ej	1 (3,3%)
Summa	30 (100,0%)

FAIR

Hur kan SUHF stötta ditt lärosäte i ert arbete med övergång till ett öppet vetenskapligt system? (Tilläggsfråga 34)

- ” Viktigt att **färdplanen diskuteras** aktivt på t.ex. **SUHF Förbunds församlingar** där både rektor och förvaltningschef deltar. Samordningsgruppen för öppen vetenskap kan hjälpa genom att beskriva omfattningen på omställningen som vi har framför oss, omställningen behöver prioriteras upp!”
- ” Genom att stödja **spridning av goda exempel mellan lärosätena**. Genom att ta fram **centrala policydokument** som lärosätena med mindre **anpassningar** kan använda lokalt. Genom att arrangera **nationella konferenser** med lärosätesledning och forskare som primär målgrupp. Samt att bidra med **helhetssyn** kring förutsättningar och villkor för öppen vetenskap.”
- ”Genom fortsatt **information, goda råd och exempel**”
- ”Något som saknas i processen att övergå till ett öppet vetenskapligt system är **gemensamma/nationella tolkning av lagar och regler**. Det finns en risk att olika lärosäten **tolkar lagar på olika sätt** vilket leder till olika ställningstaganden till tex äganderätt och vad som kan tillgänggöras. SUHF skulle kunna driva att det behövs en **nationell samsyn** kring den lagar och dess reglering.”
- ”Genom att fortsätta **konkretisera färdplanen** och uppmuntra **samverkan**.”
- ” SUHF gör ett bra arbete med att **samordna lärosätena** i frågorna kring ett öppet vetenskapligt system. Utvecklande av **färdplanen** att innehålla **fler bitar av öppen vetenskap** blir ett bra stöd.”
- ”En **samordning** av en nationell diskussion av **CoARA-deklarationen** skulle vara ett meningsfullt initiativ”
- ”Arbetsgruppering med **bredare fokus** på öppen vetenskap, inte enbart en grupp för forskningsdata. Det är många aspekter som behöver belysas på olika sätt beroende på lärosätes storlek och inriktningar”

(Tilläggsfråga 33)

Har SUHF:s färdplan för öppen vetenskap med tillhörande vägledning med förslag på åtgärder varit till nytta vid ditt lärosäte?	Antal svar
Ja	19 (63,3%)
Delvis	9 (30,0%)
Nej	2 (6,7%)
Vet ej	0 (0,0%)
Summa	30 (100,0%)

Så hur går det för lärosätena?

Det pågår förvisso en hel del vid lärosätena...
och det går sakta framåt,
men det går fortfarande alldeles för långsamt!

www.suhf.se

Implementering av *Färdplan för öppen vetenskap*

Orienteringskartan

– Ett verktyg för att verkställa färdplanen och vägledningens åtgärdsförslag

Redovisning av ett samarbete under SND:s ledning

Bakgrund

1. SUHF har fastställt åtta rekommendationer i *Färdplan för öppen vetenskap* (2021) med tillhörande förslag på konkreta åtgärder som beskrivs i *Vägledning för implementering av färdplan för öppen vetenskap* (2022).
2. För att skapa en bild över hur medlemslärosätena arbetar med att implementera rekommendationerna och förslagen på åtgärder kommer SUHF med start från 2023 att följa upp detta genom en årlig enkät till lärosätena.
3. Vid SND:s nätverksträff våren 2022 väcktes tanken om att visualisera genomförandet av färdplanen. En arbetsgrupp bildades i september under SND:s ledning. Medlemmarna utgörs av aktiva deltagare från tolv lärosäten i SND-nätverket.

Arbetsgruppens uppdrag

...att skapa ett verktyg som möjliggör att mellan de årliga enkätredovisningarna:

- samla och dela goda exempel från landets lärosäten, som ett gemensamt stöd för den lokala implementeringen under årets gång, samt
- löpande lokalt evaluera hur lärosätets eget arbete fortskrider.

Projektperiod: September 2022 – april 2023. Därefter löpande arbete.

I verktyget finns en dokumentationsflik som förklarar syftet med verktyget och hur man läser och använder det.

Det som visas nu är en prototyp.

Övergripande status

Sammanställning över genomförandegraden av rekommendationerna med tillhörande åtgärder i SUHF:s Implementering av färdplan för öppen vetenskap

Måluppfyllnadssteg
avseende SUHF:s åtgärder

1 Ej påbörjad
0 Påbörjad
2 Slutförd
3 Vet ej

Rekommendation med tillhörande åtgärd	Mitt lärosäte	Kommentar
SUHF Rekommendation 1 - Att skapa forsknings- och utbildningsmiljöer som stödjer, uppmuntrar, informerar och utbildar om öppen vetenskap som praxis, genom att anta, implementera och förankra lokala styrdokument eller ramverk.		
Åtgärd 1:1	1	
Åtgärd 1:2	2	
Åtgärd 1:3	2	
SUHF Rekommendation 2 - Att tillhandahålla relevanta forsknings- och utbildningsstödjande tjänster avseende öppen vetenskap, som resurseffektivt kan möta forskarnas behov av stöd genom hela forskningsprocessen, det vill säga före, under och efter ett forskningsprojekt.		
Åtgärd 2:1	3	
Åtgärd 2:2	2	
Åtgärd 2:3	0	
SUHF Rekommendation 3 - Att eftersträva att forskningsdata och forskningsresultat så långt som möjligt uppfyller FAIR-principerna.		
Åtgärd 3:1	0	

Övergripande status med detaljer

Sammanställning över genomförandegraden av rekommendationerna med tillhörande åtgärder i SUHF:s Implementering av färdplan för öppen vetenskap

Måluppfyllnadssteg
avseende SUHF:s åtgärder

1 Ej påbörjad
0 Påbörjad
2 Slutförd
3 Vet ej

Rekommendation med tillhörande åtgärd	Mitt lärosäte	Kommentar
SUHF Rekommendation 1 - Att skapa forsknings- och utbildningsmiljöer som stödjer, uppmuntrar, informerar och utbildar om öppen vetenskap som praxis, genom att anta, implementera och förankra lokala styrdokument eller ramverk.		
Åtgärd 1:1	1	
SUHF Rekommendation 1; Åtgärd 1 - Lärosätet bör överväga att: 1) Senast vid utgången av 2022 inrätta en formell strategisk funktion vid lärosätetsledningen med inriktning på frågor inom öppen och FAIR vetenskap. Funktionen bör kunna representera lärosätet nationellt och internationellt inom området, till exempel inom frågor som rör EOSC-A, och vara en samordnande koppling mellan lärosätetsledningen och den motsvarande operativa stödfunktionen/er (se rekommendation 2, punkt 1).		
Förslag till aktiviteter - Goda exempel:		
Åtgärd 1:2	2	
SUHF Rekommendation 1; Åtgärd 2 - Lärosätet bör överväga att: 2) Senast under 2023 utarbeta/revidera och fastställa strategiska inriktningsbeslut och styrdokument som främjar öppen vetenskap i en internationell och europeisk kontext (FAIR och öppen tillgång till alla digitala vetenskapliga objekt, som publikationer, data, programvara och material, liksom öppna licenser, till exempel CC-licens).		
Goda exempel / Förslag till aktiviteter:		
Åtgärd 1:3	2	
SUHF Rekommendation 1; Åtgärd 3 - Lärosätet bör överväga att: 3) Senast under 2023 säkerställa att ansvarsfördelningen för området öppen och FAIR vetenskap inom lärosätet är tydliggjord, inklusive förhållanden och kopplingar till andra aktörer nationellt och internationellt, samt att det finns interna organisatoriska strukturer som samarbetar för att på ett långsiktigt sätt säkra teknisk beredskap, kompetens, kapacitetsuthuggnad och finansiella flöden.		

Detaljer för arbete på operativ nivå

Sammanställning över genomförandegraden av rekommendationerna med tillhörande åtgärder i SUHF:s Implementering av färdplan för öppen vetenskap

Måluppfyllnadssteg
avseende SUHF:s åtgärder

1	Ej påbörjad	2	Slutförd
0	Påbörjad	3	Vet ej

Rekommendation med tillhörande åtgärd	Mitt lärosäte	Kommentar
SUHF Rekommendation 1 - Att skapa forsknings- och utbildningsmiljöer som stödjer, uppmuntrar, informerar och utbildar om öppen vetenskap som praxis, genom att anta, implementera och förankra lokala styrdokument eller ramverk.		
Åtgärd 1:1	1	
SUHF Rekommendation 1; Åtgärd 1 - Lärosätet bör överväga att: 1) Senast vid utgången av 2022 inrätta en formell strategisk funktion vid lärosätesledningen med inriktning på frågor inom öppen och FAIR vetenskap. Funktionen bör kunna representera lärosätet nationellt och internationellt inom området, till exempel inom frågor som rör EOSC-A, och vara en samordnande koppling mellan lärosätesledningen och den motsvarande operativa stödfunktionen/er (se rekommendation 2, punkt 1).		
Förslag till aktiviteter - Goda exempel: Upprätta en funktion i ledningsroll som har i uppdrag att på övergripande nivå tillse att arbetet med öppen vetenskap bedrivs och utvecklas inom lärosätets olika organisationsnivåer. Funktionen bör ha mandat att kunna föreslå åtgärder för implementering och utveckling samt representera lärosätet internt och externt i relevanta sammanhang inom området.		
<u>Karolinska Institutet</u> Våren 2022 utsågs en arbetsgrupp för öppen vetenskap som ligger under Kommittén för forskning. De ordinarie ledamöterna är aktiva forskare, och till arbetsgruppen adjungeras universitetsbiblioteket och Junior Faculty. Arbetsgruppen har en handläggare från universitetsförvaltningen. Kopplat till detta har vi sedan vårt Research Data Office (RDO) som ger stöd till forskare och ledning i frågor kring öppen tillgång till forskningsdata. En intervju från hösten 2022, med ordförande för arbetsgruppen för öppen vetenskap, beskriver arbetet: https://kib.ki.se/nyheter/intervju-patrik-magnusson-om-arbetet-oppen-vetenskap-pa-ki		se på webbsidan
<u>Linnéuniversitetet</u> Det finns ingen formell strategisk funktion i lärosätesledningen för dessa frågor ännu, men ett portföljprojekt om öppen vetenskap som ska utreda bland annat den här frågan startas upp den 13 april 2023.		Ingen länk att hänvisa till
<u>Högskolan i Halmstad</u> Vicerektor för forskning på lärosätet har huvudansvaret i ledningen för forskningsdata och Open Science-frågan, och lyfter frågan med rektor och Akademiledningar vid behov. Det finns ingen strategisk grupp i nuläget i frågan kring open science, mer än DAU-gruppen som driver forskningsdata-frågan.		Ingen länk att hänvisa till

Om arbetsgruppen

Arbetsgruppens medlemmar:

- Ida Ahlström – bibliotekarie och DAU-samordnare, Linnéuniversitet
- Sabina Anderberg – senior rådgivare, Stockholms universitet
- Sofia Andersson – forskningsrådgivare, projektledare forskningsdata, Karlstads universitet
- Lina Andrén – forskningsdatahandläggare, Kungliga tekniska högskolan
- Jeremy Azzopardi – forskningsingenjör, Chalmers Tekniska Högskola
- Therese Dunberg – tf. bibliotekschef, Blekinge tekniska högskola
- Pieta Eklund – bibliotekarie, Högskolan i Borås
- Henrik Levin – bibliotekarie, Högskolan i Skövde
- Cecilia Martinsson Björkdahl – enhetschef, Compliance & Data Office, Karolinska institutet
- Ulrika Nyman – bibliotekarie, Mälardalens universitet
- Fredrik Persson – enhetschef, Metadata för vetenskaplig output, Karolinska Institutet
- Christel Persson Smith – utredare och forskningsdatasamordnare, Högskolekansliet, Högskolan i Halmstad
- Elisabeth Strandhagen – biträdande föreståndare, Svensk Nationell Datatjänst
- Parvaneh Westerlund – forskningsdatasamordnare, Luleå tekniska universitet

Tack!

Frågor? Synpunkter?

Vänligen kontakta:

Parvaneh Westerlund (LTU)
parvaneh.westerlund@ltu.se

Henrik Levin (HS)
henrik.levin@his.se

Sabina Anderberg (SU)
sabina.anderberg@su.se

Elisabeth Strandhagen (SND)
elisabeth.strandhagen@snd.gu.se